

ment per admetre que *francoli* vingui paral·lelament de FRANCUS 'franc, fràncic', i en tot cas fóra desorientat donar-ne com a prova el port. *frango* 'gallet jove que ja no és un 'pollet', car aquest ve d'un primitiu *FRÁNGANO- que s'aparta de FRANCUS i que possiblement és un nom pre-romà, potser cèltic o sorotàptic, com fonament en la nota 2 del meu article FRANCOLÍN del DECH.

El fet, doncs, en resum, és que s'ignora l'etimologia de *francoli*. I per tant cal pendre molt seriosament la pista següent. En el cap. 37 de *Gargantua*, Grandgousier es menja un sopar gegantí amb tota mena d'ocells enviats pel seigneur des Essars i altres senyors del Poitou, entre els quals figuren els següents: «gualinottes, hostardes, hutardeaux, ramiers, cercelles, buours, courtes, pluviers, *francolys*, tyransons, tadournes, pochecullieres, hegronneaux, foulqies, aigrettes, cigouignes ---» (ed. Plattard, p. 130, n'ometo alguns pocs que no fan al cas); en el cap. 59 del *Quart Livre* del mateix Rabelais s'enumeren els components d'un altre sopar colossal, el dels Gastrolatres, on figuren, entre altres, «cigouignes, ramiers, tadournes, aigrettes, cercelles, butors, *courlis*, foulques, gelinottes, heronneaux, otardes, otardeaux, pluviers, pochecullieres, courtes, tyransons, *francourlis* ---» (p. 214).

Per més que en tots dos casos he omès uns pocs mots, es pot observar que la gran majoria són uns mateixos ocells, encara que alguns hi apareguin en lleugeres variants fonètiques o dialectals de l'una a l'altra vegada (*buours* = *butors*, *hegronneaux* = *heronneaux*, etc.). Per tant sembla clar que els *francourlis* del *Quart Livre* són el mateix que els *francolys* del *Gargantua*, i d'aquests últims sí que ja no es pot dubtar que són francolins, tant més en tant que és conegut el consum que es fa del francolí en banquets i grans tecs. Per altra banda en el segon reguitzell apareixen els *courlis*, per tant cal creure que la gent de paladar exigent com els Gastròlatres rabelesians no desdenyaven aquesta menja, i l'afirmació de Sainéan (*La L. de Rabelais* I, 179) que era molt cercat per als grans banquets no deu mancar de fonament. Ara bé, el *courlis* és un ocell camallarg aquàtic de la grandària d'una *aigrette*, espècie d'agró (V. la cita de Belon en el Litré) i el francolí té la grandària d'una gallina o una perdiu, per tant no sembla pas que siguin d'aspecte gaire diferent.

I així tenim dret a pensar que *francolys* surti de *franc courlis*; això de *franc* s'aplicaria sigui per la noblesa del francolí i l'apreci en què el ténen (V. a dalt la cita de l'*Alfarache*), o sigui més aviat pel sentit de «doux, apprivoisé, opposé à sauvage, fou» que té el mot *franc* en el Saintonge (Jónain) i en el Poitou (segons diversos gloss. esmentats pel FEW III, 761a13), que és precisament la zona de França d'on provenen tots aquests noms d'ocells aplegats per Rabelais: ¹ el francolí pot viure en captivitat, per bé que llavors no canta (veg. Littré), mentre que el *courlis* només és una bèstia brava. Com que el *courlis* s'anomena *courli* en el Llenguadoc, *courel* en altres bandes del Migdia de França (*TdF*, s. v. *courel*), hauríem de suposar que

el mot es va propagar des del Llenguadoc i regions veïnes a les altres llengües romàniques, perquè com en aquesta regió -> correspon a -INUS, fóra natural que vagi ser adoptat en la forma it. *francolino*, cast. i fr. *francolin*; i que tanmateix, a l'Oest de França, encara es conservés la forma en -IS en temps de Rabelais. La qüestió haurà de ser objecte d'estudis més detinguts abans de decidir-nos, però en tot cas la idea és versemblant.

¹ Sembla que hi hagi una errada en l'ed. de Plattard deguda a la incorrecta col·locació de la nota 25: figura en el nom que precedeix immediatament el *francourlis*. Si veritablement la nota es referís a aquest, seria segons Plattard el «nom vendéen du grand courlis». Per desgràcia no està al meu abast el glossari de Lalanne, d'on els especialistes solen treure llurs dades relatives als terms vendeans de Rabelais.

FRANEL-LA, del fr. *flanelle* i aquest, de l'angl. *flannel* id., abans *flannen*, que per la seva part prové del kymri *gwlanen* 'drap de llana', derivat de *gwlan* (abans *vlan*-) 'llana', del mateix origen indoeuropeu que aquest mot català i romànic. □ 1.ª doc.: 1760 (DAG.)

«Las manufacturas de llana, en què se contan nou fàbricas de panyos, sarjas, estamenyas, *franelas* y demás texits de granas», B. de Maldà (*Excursions*, p. 7); «*franella* [sic]: roba, *franela*, tela lanea defaaccata», Belv.

En francès des de 1650, en anglès ja 1503. Thurneysen, *Keltorum*, 59; Skeat, s. v.; FEW III, 606. Sembla infundada la sospita de Schuchardt (*Bk. u. Roman. BbZRP* vi, 52) que el fr. *flanelle* vingui de **flandelle* 'drap de Flandes', per més que hi hagi un basc labortà *lander* 'roba fina' en una part del Labort, i 'roba basta, tosca' en una altra part (més aviat pot ser aquest mot basc evolució del nom francès, potser contaminat popularment pel nom de les manufactures de Flandes).¹ *Frinella*, varietat que feien abans a Menorca (*AlcM*), amb el nom contaminat per influència de l'operació de *frisat* a què se setmeten tantes teles.

¹ Tinguem present bearn. *landèra* FRANG-ITORIA, que he citat a FRACCIÓ, per bé que només li sapiguem accs. diferents de la de *lander*.

Franger, *frangeter*, V. *franja* (FIMBRIA) *Frangibilitat*, *frangible*, V. *fracció* *Fràngula*, *frangulina*, V. *fracció* *Franja*, *franjar*, *franjo*, V. *fimbria* *Frankeniàcies*, del nom de Johann Franken, † 1661, professor de medicina a Uppsala, que n'estudià les propietats.

Franquea, *franqueig*, *franquejar*, *franquer*, *franquesa*, *franquet*, *franquetat*, *franquia*, *franquicia*, V. *franc* *Frànyer*, V. *fracció* *Franzillot*, V. *falza*

FRARE, que antigament significava 'germà carnal', fill del mateix progenitor, i ha acabat per no designar més que els monjos, que entre ells es tractaven de